

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΑ 15 ΙΟΥΝΙΟΥ 2020

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΟΜΑΔΑ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟΥ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ»

- A1. Ο συγγραφέας του κειμένου ισχυρίζεται ότι η λογοτεχνική ανάγνωση είναι μια λυτρωτική διαδικασία, καθώς πρόκειται για μια προσωπική και δημιουργική δράση που τον συνοδεύει στην καθημερινότητά του και αποτελεί έναυσμα για ενδοσκόπηση. Συγκεκριμένα, μέσω αυτής ο άνθρωπος αποκτά αίσθημα ελευθερίας, εστιάζει στην ουσία των πραγμάτων, διευρύνονται οι ορίζοντές του, ενώ αποκτά ευαισθησία και αυτοπεποίθηση. Έτσι, συμπεραίνει ότι η λογοτεχνία συνιστά μια θεραπεία για την ψυχή του ανθρώπου.
- B1. α. **Λάθος** : Ο συγγραφέας στην 1η παράγραφο ισχυρίζεται ότι «Το διάβασμα είναι μια από τις πιο μοναχικές τέχνες.» και ότι «Προσωπικά το θεωρώ μία δημιουργική ενασχόληση.» και δηλώνει ότι «Η προσωπική ανάγνωση απαιτεί συνήθως μια εσωτερική απομόνωση και όχι να σου επιβάλλεται εξωτερικά.»
- β. **Λάθος** : Ο συγγραφέας στη 2η παράγραφο δηλώνει ότι «Έφηβος, όταν αρρώσταινα, καθόμουν στο σπίτι και αποτελείωνα ένα ολόκληρο μυθιστόρημα. Μάλιστα μια φορά «ανέβασα πυρετό» παραπάνω, για να τελειώσω το «Ανθρώπινο κτήνος» του Ζολά – το θυμάμαι ακόμη.» Σύμφωνα με το απόσπασμα δεν ήταν προγραμματισμένη η ανάγνωση των βιβλίων κατά την εφηβική του ηλικία.
- γ. **Λάθος** : 1η παράγραφος «Γράφει μες στη μνήμη του»
2η παράγραφος «Έχει γράψει μέσα στην καρδιά του.»
Τα παραπάνω είναι δύο ενδεικτικά παραδείγματα, όπου το «γράφει» χρησιμοποιείται μεταφορικά.

δ. **Λάθος** : Ο συγγραφέας στην 3η παράγραφο δηλώνει ότι άνθρωποι που γράφουν είναι «Μέσα στην Ιστορία των Επιστημών, οι σπουδαίοι.»

ε. **Σωστό** : Στο 1ο κείμενο ο συγγραφέας αναφέρει στην τελευταία παράγραφο «Και να η θαυματουργή ίαση της λογοτεχνίας. Τέτοια κείμενα έρχονται και γιατρέυουν την ψυχή. Χαμένοι και σωσμένοι χαρακτήρες σε παρασύρουν με τις ιστορίες τους. Γιατί η λογοτεχνία είναι αμόλυπτη, κανένας ιός δεν θα τη μεταλλάξει, θα είναι πάντα εκεί και τα λογοτεχνικά αντισώματα θα μεταμορφώνουν τις ψυχές μας και θα μας σπλίζουν με κουράγιο.».

Στο 2ο κείμενο ο συγγραφέας θέτει στην τελευταία παράγραφο το ερώτημα «Γιατί όλοι αυτοί, όλοι όσοι γράφουν, επιμένουν να γράφουν, ενώ έχουν βεβαιωθεί πως θα βγουν κάποια στιγμή από τον κόσμο, καθώς κι ο ίδιος ο κόσμος –αφού ό,τι έχει αρχή θα έχει κι ένα τέλος– θα βγει κάποτε από τον εαυτό του;» «και απαντά ότι «Ίσως γιατί το γράφειν –συνειδητό ή όχι, εκούσιο ή και ακούσιο, φανερό ή και κρυφό– αποτελεί την έσχατη, ακραία παρηγοριά για τη θνητότητα που τους πολιορκεί και που τελικά τους καταβάλλει.».

α. Ο συγγραφέας του κειμένου 1 έχει ως στόχο να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη για την αξία που έχει η λογοτεχνική ανάγνωση στη ζωή μας. Για να επιτύχει τον σκοπό του, χρησιμοποιεί τα εξής μέσα:

1. Η χρήση της μεταφοράς «...να συγκεντρώνεσαι πάνω σε ένα κείμενο, να το αφουγκράζεσαι και να το κάνεις δικό σου» στην πρώτη παράγραφο του κειμένου. Με αυτόν τον τρόπο καθιστά το ύφος πιο οικείο και άμεσο, ενώ καταδεικνύει με παραστατικότητα τη στενή σχέση που οικοδομεί ο άνθρωπος με το λογοτεχνικό
2. Η χρήση της παρομοίωσης «... αισθάνομαι μια τρυφερότητα, μια σιγουριά, λες και εγείρονται οι συγγραφείς και συνομιλούν μαζί μου» στην πέμπτη παράγραφο του κειμένου. Με αυτόν τρόπο παρουσιάζει με γλαφυρότητα και παραστατικότητα τη σχέση του αναγνώστη με τον συγγραφέα, καθώς αισθητοποιεί την εικόνα ότι οι συγγραφείς στέκονται απέναντί του και συνδιαλέγονται.

3. Η χρήση των εισαγωγικών **«ανέβασα πυρετό»** στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου. Με αυτόν τον τρόπο ο συγγραφέας προσδίδει ειρωνικό και χιουμοριστικό τόνο στο κείμενο, καθώς μας εξομολογείται ότι έψαχνε παιδιάστικες δικαιολογίες για να παραμείνει στο σπίτι και να διαβάσει.
 4. Η χρήση της (διπλής) παύλας **« - το θαυμάμαι ακόμη.»** στο τέλος της δεύτερης παραγράφου εμπεριέχει ένα σχόλιο του συγγραφέα για το γεγονός που στιγμάτισε την παιδική του ηλικία, δείχνοντας emphaticά πόσο έντονη είναι η επίδραση της ανάγνωσης στον ίδιο.
 5. Τέλος, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στην απάντηση η μεταφορά στην τελευταία παράγραφο του κειμένου («η θαυματουργή ίαση της λογοτεχνίας»), αλλά και το θαυμαστικό στη διπλή παύλα (-τι ειρωνεία!-).
- β. Ο συγγραφέας του κειμένου χρησιμοποιεί ως θεματική περίοδο της πέμπτης παραγράφου ένα ρητορικό ερώτημα («Γιατί όλοι αυτοί... από τον εαυτό του;») για να προιδεάσει και να προβληματίσει τους αναγνώστες για το θέμα της παραγράφου, αλλά και το κεντρικό ερώτημα του κειμένου, δηλαδή ποιοι είναι οι λόγοι που ωθούν τους συγγραφείς στη λογοτεχνική παραγωγή. Με αυτόν τον τρόπο, ο συντάκτης επικοινωνεί αμεσότερα και παραστατικότερα με τους αναγνώστες, καθώς το ύφος γίνεται πιο προφορικό και διαλογικό. Τέλος, η συγκεκριμένη περίοδος λειτουργεί συνεκτικά με την προηγούμενη παράγραφο διότι η ονοματική φράση «όλοι αυτοί» αναφέρεται στους ποιητές, στοχαστές και μυθιστοριογράφους, οι οποίοι γράφουν αδιάλειπτα, βοηθώντας τον αναγνώστη να παρακολουθήσει τον λογικό ειρμό της σκέψης του.

B3. Μία από τις διαχρονικότερες και πιο αγωνιώδεις μάχες του ανθρώπου, είναι αυτή με τον απηνή και αλύγιστο χρόνο. Βέβαια, ο καθένας δίνει αυτή τη μάχη από το δικό του μετερίζι - μέσα από τις επιστήμες, την επαγγελματική του ενασχόληση, τη θρησκεία του και τα γραπτά του - προσδοκώντας να αποκτήσει την πολυπόθητη υστεροφημία που μας διασώζει από το σκοτάδι του θανάτου, τιμώμενος από τους οικείους του, αλλά και την κοινωνία.

Γ1. Στο ποίημα τίθεται το θέμα της ευρύτητας του περιεχομένου της ποίησης, η οποία κατά το ποιητικό υποκείμενο φαίνεται να καλύπτει θεματικά και να συναντιέται με κάθε τομέα της ζωής του ανθρώπου. Πιο συγκεκριμένα, το ποιητικό υποκείμενο αναφέρει ότι η ποίηση αντλεί θέματα από εμπειρίες πρωτόγνωρες αλλά και συνηθισμένες (στίχοι 1-3) αναμενόμενες και αναπάντεχες (στίχοι 4-7) από έννοιες φθαρμένες (στίχοι 8-11), από τις παρακινδυνευμένες και αποτυχημένες ενέργειες κι αποφάσεις του ανθρώπου (στίχοι 12-17), από τις αναπάντεχες καταστάσεις και τις διαψεύσεις που βίωσε (στίχοι 17-19) κι από τα όνειρα που ελάχιστες φορές επιβεβαιώθηκαν (στίχοι 20-21). Τα παραπάνω εκφράζονται μέσα από κειμενικούς δείκτες, όπως είναι η εκτεταμένη χρήση του β' ενικού ρηματικού προσώπου, μέσω του οποίου το ποιητικό υποκείμενο απευθύνεται τόσο στον κάθε αναγνώστη, προσπαθώντας να μεταδώσει πιο άμεσα το μήνυμά για την πολλαπλότητα των πηγών από τις οποίες αντλεί η ποίηση, όσο και στον εαυτό του στα πλαίσια ενός εσωτερικού μονολόγου. Επίσης, χρησιμοποιεί το σχήμα της αντίθεσης, καθώς δημιουργεί αντιθετικά μεταξύ τους νοηματικά ζεύγη, όπως «πράγματα που πρώτη φορά αντικρίζεις» και «πράγματα χιλοειπωμένα», «πράγματα που έλεγες δεν θα συμβούν ποτέ και τώρα συμβαίνουν μπρος στα μάτια σου». Με το σχήμα αυτό καλύπτει όλο το φάσμα των εμπειριών από τις οποίες αντλείται η ποιητική θεματική. Επίσης, emphaticά λειτουργεί και η επανάληψη της φράσης «για πράγματα» που εισάγει κάθε φορά έναν διαφορετικό χώρο έμπνευσης.

(Ενδεικτικά) Για μένα η ποίηση καταλαμβάνει σπουδαίο ρόλο στην προσωπική μου ζωή, καθώς, συχνά λειτουργεί ως ένα μέσο καταφυγής στις δύσκολες στιγμές της καθημερινότητάς μου. Είναι μία ενασχόληση που με αποφορτίζει και με εκφράζει συναισθηματικά.

Σημείωση: Άλλοι κειμενικοί δείκτες που μπορούν να αναφερθούν από τους μαθητές είναι η χρήση ενεστώτα και οριστού που αναφέρονται αντίστοιχα σε εμπειρίες του παρόντος και του παρελθόντος που αποτελούν πηγές έμπνευσης για την ποίηση, καθώς, και η χρήση μεταφορικού λόγου (π.χ. «πράγματα που σάπισαν») που αισθητοποιεί τη σκέψη του συγγραφέα.

Δ1.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ: άρθρο στο ιστολόγιο του σχολείου (τίτλος, γ' ενικό, α πληθυντικό, α ενικό)

ΠΟΜΠΟΣ: μαθητής

ΔΕΚΤΗΣ: συμμαθητές και ευρύτερο κοινό

ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ:

1. Ποια είναι η σχέση σας με την ανάγνωση βιβλίων;
2. Ποιος είναι ο ρόλος (της σχέσης σας με την ανάγνωση) στη γενικότερη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου;

Τίτλος: «Εγώ και ... η ανάγνωση!»

Πρόλογος:

1^η εκδοχή (θετική σχέση μαθητών με ανάγνωση)

Είναι γεγονός ότι η σχέση του ανθρώπου με τα βιβλία και την ανάγνωση είναι ένα από τα θέματα προς συζήτηση που απασχολούν κάθε γενιά. Έτσι και στις μέρες μας, ο διάλογος για αυτό θέμα παραμένει ζωντανός και επίκαιρος και γι' αυτό θέλω με τη σειρά μου να καταθέσω τις σκέψεις μου για το πώς η ανάγνωση μπορεί να συμβάλει στην αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου μας, αφού πρώτα, βέβαια, αναφερθώ στη σχέση μου με τα βιβλία.

2^η εκδοχή (αρνητική σχέση μαθητών με ανάγνωση)

Είναι γεγονός ότι η σχέση του ανθρώπου με τα βιβλία και την ανάγνωση είναι ένα από τα θέματα προς συζήτηση που απασχολούν κάθε γενιά. Έτσι και στις μέρες μας, ο διάλογος γι' αυτό το θέμα παραμένει ζωντανός και επίκαιρος και γι' αυτό θέλω με τη σειρά μου να καταθέσω τις δικές μου σκέψεις καθώς ανήκω στην κατηγορία εκείνη των ανθρώπων που η σχέση τους με την ανάγνωση μπορεί να χαρακτηριστεί μάλλον αναιμική. Αυτό, βέβαια, μου δίνει το περιθώριο να αξιοποιώ τον χρόνο μου με άλλους εποικοδομητικούς τρόπους.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ

Ζ1. Ποια είναι η σχέση σας με την ανάγνωση βιβλίων;

Στην περίπτωση που οι μαθητές απαντήσουν ότι έχουν θετική σχέση με την ανάγνωση πρέπει να το τεκμηριώσουν με την προσφορά της:

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

1. Αποτελεί σημαντική πηγή γνώσεων και πληροφοριών καθώς μπορεί να έρθει σε επαφή με ένα μεγάλο κομμάτι της συλλογικής γνώσης.
2. Ενισχύει την αντιληπτική ικανότητα ατόμου, τη σκέψη και τη φαντασία του.
3. Του προσφέρει αυτογνωσία.
4. Καταργεί τα όρια του χωροχρόνου.
5. Εμπλουτίζει τις γλωσσικές και εφραστικές δυνατότητες του ατόμου: γνώση συντακτικών και γραμματικών δομών, εμπλουτισμός λεξιλογίου και εν γένει ορθοέπεια.
6. Κεντρίζει τη μνήμη, τονώνει την προσοχή, παρέχει ερεθίσματα για προβληματισμό.
7. Ωριμάζει τον άνθρωπο με τα διδακτικά μηνύματα και του προσφέρει αισθητικά διδάγματα.

ΨΥΧΙΚΟΣ-ΗΘΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

1. Αποτελεί ιδανική μορφή ψυχαγωγίας καθώς προσφέρει διέξοδο από την κούραση και το άγχος της πιεστικής καθημερινότητας. Το άτομο απομακρύνεται από τα προσωπικά προβλήματα, ταξιδεύει σε νέους κόσμους και αποκτά πρωτόγνωρες εμπειρίες μέσα από την ανάγνωση.
2. Αποτελεί σύντροφο στη μοναξιά του σύγχρονου ανθρώπου, ένα στήριγμα σε στιγμές ανίας ή μελαγχολίας.
3. Ηρεμεί το ανάστατο – από το σύγχρονο τρόπο ζωής- πνεύμα, γαληνεύει τον ταραγμένο ψυχισμό, απαλλάσσει από το άγχος και την ένταση «ξεκουράζοντας» την ψυχή του δέκτη.
4. Καλλιεργεί το συναίσθημα του δέκτη, ευαισθητοποιεί και προκαλεί αισθητική συγκίνηση.
5. Προβάλλει αξίες διαχρονικές, αρετές και ιδανικά, για τα οποία αξίζει ο καθένας να παλεύει, αλλά και πρότυπα ζωής.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

1. Επικοινωνία, συντροφιά
2. Κοινωνικοποίηση
3. Επαφή με την πανανθρώπινη παράδοση
4. Βοηθά τον άνθρωπο να δώσει απαντήσεις στα μεγάλα προβλήματα της ζωής
5. Φέρνει σε επικοινωνία τον αναγνώστη με τα μεγάλα πνεύματα της δημιουργίας, καθώς γνωρίζει τη νόησή τους και γίνεται κοινωνός των στοχασμών τους

Η θετική σχέση των μαθητών με την ανάγνωση μπορεί επίσης να τεκμηριωθεί με την αναφορά στους παράγοντες που την ενισχύουν:

1. Οι φορείς αγωγής (οικογένεια, εκπαιδευτικοί, πολιτεία) συνδράμουν στη συνειδητοποίηση από τους νέους των ωφελειών της ανάγνωσης σε επίπεδο έκφρασης, καλλιέργειας κριτικής σκέψης και πνευματικότητας.
2. Η οικογένεια λειτουργεί ως πρότυπο ενασχόλησης με την ανάγνωση καθώς παροτρύνει και παρακινεί τους νέους για διάβασμα στον ελεύθερο τους χρόνο.
3. Προβολή εκπομπών αφιερωμένων στο βιβλίο καθώς και κοινωνικών μηνυμάτων για την αξία της ανάγνωσης από τα μέσα ενημέρωσης.
4. Η πολιτεία στηρίζει τη λειτουργία βιβλιοθηκών.
5. Το σχολείο λειτουργεί ως χώρος ουσιαστικής επαφής με το βιβλίο και εμπλοκής μαθητών με προγράμματα φιλαναγνωσίας.

Στην περίπτωση που οι μαθητές επιλέξουν να απαντήσουν αρνητικά για τη σχέση τους με το διάβασμα πρέπει να το τεκμηριώσουν αναπτύσσοντας τους παράγοντες που τους αποτρέπουν από την ανάγνωση βιβλίων:

1. Ευρύτατη διάδοση των μέσων μαζικής ενημέρωσης, καθώς η τηλεόραση, το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν την «αυτονόητη» επιλογή ενημέρωσης και ψυχαγωγίας.
2. Ο καταναλωτισμός και ο υλικός ευδαιμονισμός περιορίζει τους ανθρώπους στη χρησιμοθηρική αντιμετώπιση της ανάγνωσης.
3. Η πληθώρα υποχρεώσεων, το φορτωμένο πρόγραμμα στο οποίο οι έφηβοι καλούνται να αντεπεξέλθουν περιορίζει τον ελεύθερο χρόνο και τις αντοχές τους.
4. Οι μαθητές συνδέουν το διάβασμα με τη στείρα αποστήθιση, τα διαγωνίσματα και τις πανελλήνιες εξετάσεις και δημιουργείται μια απωθητική εικόνα του βιβλίου στο χώρο του σχολείου.
5. Οι φορείς αγωγής δεν στηρίζουν επαρκώς τη διάθεση φιλαναγνωσίας των νέων .

22. Ποιος είναι ο ρόλος της στη γενικότερη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου;

Οι μαθητές που επέλεξαν τη θετική σχέση με την ανάγνωση πρέπει να αναλύσουν την προσφορά της στη δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου:

1. Μέσα από το διάβασμα δίνεται η ευκαιρία στο άτομο να μελετήσει προσεκτικά και να εμβαθύνει σε όποιο επιστημονικό ή άλλο αντικείμενο κινεί το ενδιαφέρον του. Έχει την ευκαιρία να κατανοήσει τη διαφορετική προσέγγιση της πραγματικότητας και να αποκτήσει την αναγκαία διαλλακτικότητα και τον σεβασμό στη διαφορετική θεώρηση των πραγμάτων.
2. Αντί να σκορπά ανώφελα το χρόνο του στο διαδίκτυο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποκτά πρωτόγνωρες καταστάσεις κι εμπειρίες
3. Το διάβασμα δίνει πρότυπα και ερεθίσματα για ενασχόληση με ποικιλία δραστηριοτήτων, στροφή σε πνευματικές αναζητήσεις, αλλαγή προτεραιοτήτων και ερεθίσματα για κοινωνικό και φιλανθρωπικό έργο
4. Δίνεται η ευκαιρία στο άτομο για διάλογο με τον εαυτό του, ενδοσκόπηση και αυτογνωσία.
5. Αναδεικνύονται οι αρετές της ανάγνωσης στην επικοινωνία του με τους άλλους.
6. Κίνητρο για αυτόνομη συγγραφική δραστηριότητα.
7. Ένταξη ανάγνωσης στην καθημερινή ρουτίνα.

Σε περίπτωση που ο μαθητής δηλώσει ότι η σχέση με την ανάγνωση δεν είναι επαρκής, τότε το β' μέρος θα μπορούσε να αναφερθεί στα ακόλουθα:

Β' μέρος : Ο ρόλος της ελλιπούς σχέσης μου με την ανάγνωση στη γενικότερη διαχείριση του προσωπικού μου χρόνου

- Ενασχόληση με αθλητικές δραστηριότητες.+
- Ενασχόληση με μορφές τέχνης, όπως, ο κινηματογράφος, το θέατρο, η ζωγραφική, η μουσική κ.α. είτε ως αποδέκτης είτε ως δημιουργός.
- Επικοινωνία με φίλους/φίλες – μοίρασμα δραστηριοτήτων.
- Επαφή με τη φύση – Διοργάνωση δραστηριοτήτων στη φύση, όπως πεζοπορίες, ράφτιγκ, ορειβασία, κ.α.
- Μορφωτικά ενδιαφέροντα, όπως συμμετοχή σε σκακιστικούς ομίλους, ομάδες ρομποτικής, αγώνες ρητορικής, κ.α.
- Λελογισμένη αξιοποίηση μέσων διαδικτυακής ψυχαγωγίας, όπως ηλεκτρονικά παιχνίδια – μέσα κοινωνικής δικτύωσης, κ.α.

1^η εκδοχή (θετική αντιμετώπιση ανάγνωσης)

Επίλογος

Είναι το βιβλίο, λοιπόν, ένας μαγικός κόσμος, γεμάτος εκπλήξεις, βιώματα, εμπειρίες. Το εισιτήριο για ένα ταξίδι στο πνεύμα και την ψυχή των συνανθρώπων μας. Το κίνητρο για την πνευματική ανάταση και την ψυχική μας ενδυνάμωση. Ας το απολαύσουμε...

2^η εκδοχή (αρνητική αντιμετώπιση ανάγνωσης)

Σίγουρα, λοιπόν το βιβλίο αποτελεί ένα «παράθυρο στον κόσμο», αλλά σήμερα η εξελιγμένη τεχνολογικά εποχή μας προσφέρει πολλά ακόμα συναρπαστικά μέσα δημιουργικής αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου που μας «δικτυώνουν» με τον κόσμο μας.